

Kryzysowe orędzie Putina – Kreml na froncie walki z koronawirusem

Maria Domańska, Jadwiga Rogoża, Iwona Wiśniewska

25 marca Władimir Putin zwrócił się do narodu z krótkim orędziem poświęconym pandemii. Podczas wystąpienia podkreślił jej zewnętrzne źródła (skala zachorowań w sąsiednich krajach) i zapewnił, że Rosji udaje się na razie powstrzymać jej rozwój dzięki zaangażowaniu wszystkich dostępnych zasobów. Oznajmił, że ze względu na wagę zagrożenia należy podjąć szereg działań wyprzedzających, zaapelował też do Rosjan o dyscyplinę i przestrzeganie zaleceń władz w zakresie bezpieczeństwa epidemiologicznego. Ogłosił również przeniesienie ogólnorosyjskiego głosowania nad poprawkami do konstytucji z 22 kwietnia na późniejszy termin (zostanie on wyznaczony w oparciu o opinie epidemiologów).

Putin zapowiedział kompleksowy program wsparcia finansowego dla obywateli oraz dla małych, średnich i mikroprzedsiębiorstw dotkniętych skutkami kryzysu. Do instrumentów wsparcia należą m.in.: automatyczne przedłużenie na sześć miesięcy wszelkich świadczeń i ulg socjalnych, dodatkowe lub przyspieszone wypłaty dla rodzin z dziećmi, podniesienie wysokości zasiłku dla bezrobotnych, prolongacja spłat kredytów zaciągniętych przez osoby fizyczne i firmy dotknięte kryzysem, sześciomiesięczne moratorium podatkowe (poza VAT) dla małych i średnich przedsiębiorstw (MŚP) oraz przedsiębiorstw indywidualnych. W przypadku tych ostatnich wprowadzone będzie moratorium na opłaty składek na ubezpieczenia społeczne, zaś w przypadku MŚP składki te zostaną zredukowane (bezterminowo) o połowę – z 30 do 15%. Jednocześnie Putin zapowiedział podniesienie z 2 do 15% podatku od dywidend wypłacanych podmiotom zagranicznym (co może wymagać renegotjacji umów o unikaniu podwójnego opodatkowania) oraz wprowadzenie 13-procentowego podatku od dochodu z lokat kapitałowych i inwestycji w papiery wartościowe powyżej 1 mln rubli (ok. 12 tys. dolarów). Ponadto prezydent polecił rządowi stałe monitorowanie sytuacji społeczno-ekonomicznej w celu bieżącego rozpoznawania potrzeb poszczególnych sektorów gospodarki. Okres od 28 marca do 5 kwietnia będzie w Rosji wolny od pracy (z zachowaniem należnych wynagrodzeń).

Komentarz

- Poza bezpośrednim kontekstem walki z pandemią przesłanie Putina miało wzmocnić rozpowszechnioną w rosyjskim społeczeństwie tendencję do upatrywania w państwie i jego przywódcy jedynej skutecznej obrony przed niestabilnością i kryzysem. Orędzie i

zapowiedziane działania pomocowe mogą, przynajmniej przejściowo, poprawić notowania prezydenta, co byłoby przełamaniem niekorzystnego dla Kremla trendu utrzymującego się od połowy 2018 r. Według poprzedzających przemówienie marcowych badań niezależnego Centrum Lewady zarówno poparcie dla Putina, jak i poziom akceptacji polityki państwowej obniżyły się w stosunku do lutego odpowiednio z 69 do 63% i z 53 do 48%.

- Przełożenie terminu głosowania wynika zarówno z obiektywnych okoliczności (możliwość niekontrolowanego wzrostu liczby zachorowań w ciągu najbliższych tygodni), jak i z uwarunkowań wewnętrznych – niska frekwencja związana z pandemią zagroziłaby legitymizacji reformy konstytucyjnej, kluczowej dla wizerunku autorytarnego reżimu. Obecnie instrumentem legitymizacji będzie przede wszystkim demonstracja skuteczności w powstrzymywaniu rozwoju pandemii na terytorium Rosji. Według oficjalnych danych na 26 marca w kraju zdiagnozowano 840 zakażeń (w tym 182 w ciągu ostatniej doby), odnotowano dwa zgony z powodu COVID-19 i wykonano 197,3 tys. testów. Nie jest jasne, na ile te dane są wiarygodne. Dotychczas środki zaradcze i prewencyjne były wprowadzane przez rosyjskie władze na skalę mniejszą niż w wielu państwach Europy. Dopiero od 27 marca zostaną zawieszone wszystkie połączenia lotnicze z zagranicą (wyjątkiem są rejsy specjalne i operacja sprowadzania obywateli do Rosji). Przepisy dotyczące ograniczeń w poruszaniu się i gromadzeniu mieszkańców różnią się w zależności od regionu, a wiele z nich ma charakter rekomendacyjny. W całym kraju zamknięto już szkoły i kina, ograniczono też transport międzymiastowy. W wielu regionach nadal otwarte są jednak hotele, co spowodowało na przykład napływ Rosjan objętych samoizolacją do rosyjskich kurortów nad Morzem Czarnym. Najostrzejsze ograniczenia dotyczą Moskwy, gdzie wykryto największą liczbę zakażeń (546). 25 marca w stolicy wprowadzono nakaz zamknięcia wszelkich instytucji kultury, centrów sportowych, klubów nocnych, dyskotek i sal restauracyjnych, zakaz organizowania wszelkich imprez, a także obowiązkową samoizolację dla osób powyżej 65. roku życia. Nadal funkcjonować będzie transport miejski, sklepy spożywcze czy apteki (o wcześniejszych środkach zapobiegawczych mówi [analiza OSW z 18 marca](#)).
- Ogłoszony przez prezydenta pakiet wsparcia dla MŚP i przedsiębiorców indywidualnych rozszerza wachlarz instrumentów już zapowiedzianych i realizowanych przez rząd Rosji (m.in. powstał specjalny fundusz w wysokości ok. 4 mld dolarów na wsparcie biznesu, wprowadzono ulgi podatkowe i kredytowe). Celem większości podejmowanych działań jest uchronienie przedsiębiorstw przed bankructwem, utrzymanie miejsc pracy i zapewnienie dochodów społeczeństwu. Ważne jest, że władze zdecydowały się na szczególne działania wobec MŚP, sektora wyjątkowo narażonego na negatywne konsekwencje pandemii i mało odpornego na spadek koniunktury. Wbrew oficjalnym deklaracjom był on dotychczas konsekwentnie osłabiany i pomijany w programach rządowych, gdyż uważa się go za ostoję społeczeństwa obywatelskiego w Rosji. W efekcie udział tego sektora w tworzeniu PKB wynosi zaledwie ok. 20%, pracuje w nim ok. 20% ogółu zatrudnionych. Jednocześnie rząd, wbrew wcześniejszym zapowiedziom, wykorzystał COVID-19 do podniesienia opodatkowania zamożniejszej części społeczeństwa oraz środków wyprowadzanych za granicę. Zmiany te spotkają się zapewne z aprobatą najuboższych obywateli, czyli podstawowego elektoratu prezydenta.

- Na razie trudno oszacować realne koszty zapowiedzianego pakietu, tym bardziej że nie ma jasności co do zasad jego wdrażania – np. czy moratorium podatkowe oznacza zwolnienia z podatków, czy jedynie odsunięcie ich w czasie. Niewątpliwie jednak liczne inicjatywy ochronne wdrażane przez władze demonstrują ich poważne zaniepokojenie rozwojem sytuacji ekonomicznej w Rosji, wbrew utrzymującej się optymistycznej retoryce. Podjęte działania mogą złagodzić negatywne konsekwencje pandemii i spadku cen ropy naftowej dla gospodarki, jednak najprawdopodobniej nie zdołają ochronić jej przed recesją.